

Mantel van schaamte

Colofon

© 2025 Rosemarijn Milo

Titel: Mantel van schaamte

Auteur: Rosemarijn Milo

Omslagontwerp en foto auteur: Yves Nicolay

Grafische vormgeving: Yves Nicolay en Rosemarijn Milo

Uitgeverij: U2pi B.V.

Website uitgever: www.uitgeveriju2pi.nl

Druk: www.jouwboekdrukkerij.nl

ISBN: 978 94 9336 490 5

NUR: 300

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Rosemarijn Milo

Mantel van schaamte

Van Rosemarijn Milo verschenen eerder:

- Brieven uit La Dominance, 2012, uitgeverij Boekscout
- Een vervlogen droom - Verslag van een te kort leven, 2019, uitgeverij U2pi B.V.
- Het hoge woord - Vijf vrouwen en een familiegeheim, 2020, uitgeverij U2pi B.V.
- Eén jaar uit het leven van P.M.C.J.S. - Jaar van honger en muziek, 2021, uitgeverij U2pi B.V.
- Voordat alles beter werd, 2022, uitgeverij U2pi B.V.
- Hopeloos verliefd op Frankrijk!, 2022, uitgeverij Grenzenloos
- Rollenspel - Herinneringen uit een doolhof, 2024, uitgeverij U2pi B.V.

Voor Yves, mijn Lotharinger

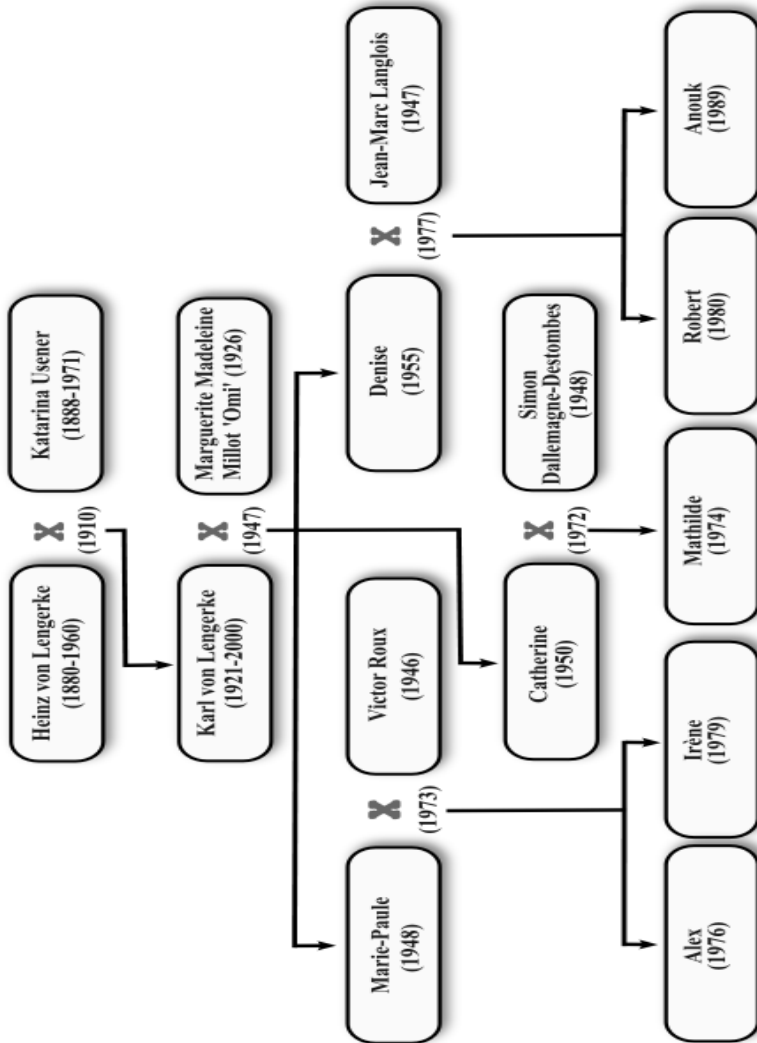
‘De valse schaamte berooft ons van ontzettend veel
levensgenot.’

C. J. Wijnaendts Francken
Nederlands letterkundige en filosoof (1863 – 1944)

‘De grootste vijand van het goede is niet de liefde tot het
kwade, maar de valse schaamte voor het goede zelf.’

Nicolaas Beets
Nederlands letterkundige (1814 – 1903)

Stamboom van de familie von Lengerke, avenue Foch in Metz

De bewoners van de Apollolaan 175/boven in Amsterdam

Op de tweede etage:

- Stefan Desideer Tersluys (1964)
en zijn zoon
- Jochem Tersluys (1983)

Op de derde etage:

- Lisette Heleen Viruly (1964)
en haar echtgenote
- Florence Dorothee Gangel (1961)

Proloog

Metz viel in 1871 in handen van de Pruisen, een trofee van formaat, van oudsher de machtigste garnizoens- en vestingstad van heel Europa. Eerder in dezelfde eeuw waren daar nog de enorme kazerne Ney aan toegevoegd en een opmerkelijk grote munitie- en wapenopslagplaats, het Arsenal. De eigenzinnige en onverantwoordelijke oorlogsverklaring van Napoleon III aan de Pruisen, in het jaar daarvoor, 1870, had in de kortste keren tot zijn verpletterende nederlaag geleid. En daarmee tot de annexatie van het gebied dat door de Duitsers Elzas-Lotharingen¹ werd genoemd. Dit hele gebied kwam onder het gezag van de Duitse keizer te staan. Tegen het einde van de eeuw was dat Wilhelm II.

Deze Wilhelm heeft de grootse plannen die hij met de stad had, kunnen realiseren. Voor zijn troepenverplaatsingen liet hij er het grootste treinstation van Duitsland bouwen en tegenover het station een kolossaal postkantoor. Ja, Metz was nu Duitsland. Hij liet de oude vestingwallen aan de zuidzijde van de stad slopen en er een indrukwekkende verkeersas aanleggen, die hij naar zichzelf noemde: de Kaiser Wilhelm Ring. Metz moest als hoofdstad van Lotharingen nu eenmaal een fonkelnieuwe, prestigieuze Duitse stad worden en het belangrijkste militaire centrum in de geannexeerde gebieden. Frans spreken was bij de annexatie strafbaar verklaard.

Blijkbaar slaagde de keizer ook in zijn propagandacampagne voor de stad Metz. Afgezien van het grote aantal Duitse militairen dat er zich gedwongen vestigde, kwamen mensen met geld erop af als bijen op de honing. Zij waren het, die de mooie Kaiser Wilhelm Ring gingen bevolken. Niet alleen Duitsers, maar hier en daar ook

1 Het betreft het departement Moezel, dat in de streek Lotharingen ligt. De Duitsers noemden het departement zelf 'Lotharingen'.

Fransen. Ze lieten de beste architecten uit heel Europa komen om hun ongewoon grote en mooie kantoorgebouwen en woonhuizen, bijna stadskastelen, te ontwerpen.

Onder deze lieden bevonden zich Heinz von Lengerke, een scheepsbouwkundig ingenieur, en zijn vrouw Katarina Usener. Heinz was een rijke erfzoon én had goed geld verdiend met het bouwen van oorlogsschepen op de keizerlijke scheepswerf Wilhelmshaven. Niet lang na hun huwelijk en nog voor het begin van de Eerste Wereldoorlog vestigden ze zich aan de Ring in een van die prestigieuze villa's. Het paar hoorde daarmee tot de eerste bewoners van deze prachtige, ruime laan, die met zijn grote verscheidenheid aan luxueuze gebouwen en zijn brede, groene middenberm de mooiste van de stad was.

Pas in 1921 werd Karl als enig kind van de Von Lengerkes geboren. Na de Tweede Wereldoorlog, waaruit hij gespaard was teruggekomen, trouwde Karl met de Française Marguerite Madeleine Millot. Het jonge stel trok in bij de ouders Von Lengerke aan de avenue Foch, de voormalige Kaiser Wilhelm Ring, tijdens de oorlog nog Hermann Göringstraße geheten. De kapitale villa kon gemakkelijk meerdere generaties huisvesten. Zo hadden Heinz en Katarina zich dat voorgesteld.

1 – Anouk en Jochem

Amsterdam, in het begin van de zomer van 2011

“Waar geloof jij dan in of aan?”

“Nou, Jochem, wat een vraag, in God natuurlijk!”

“Hoezo natuurlijk? Ik vind daar niets natuurlijks aan.”

“Waarin geloof jij dan? Je gaat me toch niet vertellen dat je boeddhist bent of zoiets?”

“Nee, nee, dat nou ook weer niet. Ik geloof gewoon nergens in. En hoezo geloof jij in God? Hebben ze je dat opgedrongen?”

“Jochem, je zou misschien met een beetje meer respect kunnen spreken over ‘ze’; *je suppose*², ik neem aan dat je mijn ouders bedoelt. Wel moeilijke mensen, trouwens. Ze hebben me katholiek opgevoed. Dat is van generatie op generatie in onze familie zo geweest en dat wilden mijn ouders graag zo houden.”

“Maar wilde jij dat dan?”

Anouk en Jochem zitten in het restaurant van het hoofdgebouw van de Vrije Universiteit in Amsterdam, waar ze allebei studeren. Een grote ruimte, betonnen muren, het kon gezelliger. Ze hebben al een tijdje om elkaar heen gedraaid tijdens bijeenkomsten van de studentenbond. Geen van beiden durfde het initiatief te nemen de ander te benaderen. Jochem niet, omdat hij niet goed Frans spreekt, en Anouk niet, omdat je als vrouw nu eenmaal een man niet zomaar aanspreekt. En als dat er zo hardhandig is ingeramd,

2 Uitsluitend als er Nederlands gesproken wordt of in een beschrijvend tekstdeel een Frans woord voorkomt, worden de Franse woorden cursief geschreven. Zijn ze niet cursief, dan wordt er dus Frans gesproken of geschreven.

kom je er niet zomaar van af. Een jaar studie in Amsterdam heeft in elk geval weinig aan dat inzicht veranderd.

Eindelijk zijn ze dan met elkaar aan de praat geraakt. Het ging vanzelf. De ruimte werd er ineens vrolijker van, en het was meteen raak. Over godsdienst, alsof je daar zomaar met iedereen over kunt spreken.

Jochem komt nu aan de weet dat Anouk zich heel goed heeft voorbereid op haar verblijf in Amsterdam, waar ze dankzij het Erasmusprogramma kon gaan studeren. Anouk is geboren en getogen in Metz; ze studeert er kunstgeschiedenis. Ze heeft zich van tevoren een jaar lang grondig op de studie Nederlands gestort. Nu, na bijna een jaar in Nederland, kan ze niet alleen met gemak de colleges volgen, maar ook een gesprek voeren, zo nodig diepgaand. Jochem heeft net genoeg onthouden van de paar jaar Frans, die hij op het atheneum heeft gehad, om Anouk te kunnen helpen als ze een Nederlands woord niet kan vinden. Wat Anouk bepaald een taaie klus vindt, is het volgen van de colleges die in het Engels worden gegeven. Ze heeft tot haar spijt geconstateerd dat het Engels dat ze op de scholengemeenschap Jean-XXIII in Montigny-lès-Metz heeft geleerd, daarvoor nauwelijks toereikend is. Haar kamergenote in het gastenhuis op Uilenstede, de studentenwijk bij de Vrije Universiteit, komt uit Londen en is gelukkig bereid gebleken haar te helpen met het Engels.

Jochem bekijkt Anouk nu van wat dichterbij. Hij ziet bevestigd wat hij al dacht, wat is ze leuk met die sproetjes hier en daar en wat ziet ze er mooi uit! Hij heeft niet zoveel verstand van vrouwenkleding, maar volgens hem is ze heel elegant gekleed. Hij ziet de bijpassende sieraden, vindt ze mooi. Niks rafelige spijkerbroek, het T-shirt niet te kort, geen ongewassen haren. Het brengt hem een beetje in verlegenheid en hij kijkt snel naar zijn eigen vale spijkerbroek.

“Als je zo katholiek bent, waarom ben je dan aan de VU gaan studeren? Je weet toch wel dat dit van oorsprong een gereformeerde universiteit is? Had je niet beter naar Nijmegen kunnen gaan? Daar zitten de katholieken.”

“Ik wilde het liefste naar Amsterdam, want daar gebeurt het toch allemaal? Wat heb ik nou in *Nimègue* te zoeken? Mijn ouders wilden dat ik naar een universiteit ging waar godsdienst nog belangrijk wordt gevonden. Daarom leek de VU ze beter dan de Universiteit van Amsterdam. Als ik dan toch zo nodig naar Amsterdam moest. Neem van mij maar aan dat in veel Franse ogen, en zeker in die van mijn ouders, Amsterdam nog altijd het Sodom en Gomorra van Nederland is.”

“Goh, loop je nog een beetje aan de leiband van je ouders? Moet je daar niet een keer vanaf?”

“Ik geloof dat het nogal meevalt, maar voorlopig ben ik nog financieel afhankelijk van ze. Dankzij hun bijdrage heb ik zelfs een heel jaar in Amsterdam kunnen blijven, niet alleen de zes maanden van Erasmus. Maar waarom studeer jij zelf eigenlijk aan de VU als je niet godsdienstig bent?”

“Gewoon omdat die het dichtste bij de Apollolaan is. Daar woon ik. Lekker makkelijk op de fiets op en neer. Heel praktisch en aan godsdienst doen ze tegenwoordig op de VU niet veel meer. Ik heb van vrienden van mijn vader gehoord dat er vroeger voor het begin van de colleges nog gebeden werd. Zoals je hebt gemerkt, is dat stevig afgeschaft.”

“Ik zie dat je een heel principieel mens bent. Goed om te weten.”

“Zullen we hier samen wat eten?”

2 – De ouders van Anouk

Metz, in dezelfde zomer van 2011

Wat aan de buitenkant een onwaarschijnlijk grote villa lijkt, misschien wel de mooiste van de avenue Foch in Metz, blijkt pas echt groot als je binnen bent. Het woonhuis telt niet minder dan vier verdiepingen. Hier wonen drie generaties van dezelfde familie. Het zijn de nazaten van de Duitser Heinz von Lengerke die er zich een paar jaar voor de Eerste Wereldoorlog met zijn vrouw Katarina had gevestigd. Op de tweede verdieping wonen zijn kleindochter Denise, haar man Jean-Marc Langlois en hun dochter Anouk. Hun zoon Robert is al een paar jaar de deur uit en werkt als advocaat in het oude centrum van Metz.

“Jean-Marc, ik kan eerlijk gezegd niet wachten tot Anouk weer thuiskomt. Ze zei me gisteren aan de telefoon dat ze de rest van de zomer nog in Amsterdam wil blijven en pas vlak voor het begin van het nieuwe studiejaar terugkomt. Ik vind er niets aan zonder kinderen thuis. Robert laat zich nooit zien en Anouk is al bijna een jaar weg.”

“Denise, je zult er toch echt aan moeten wennen dat er een dag komt dat ook wij tot de *empty nesters* horen. Anouk wordt binnenkort 22!”

“Jean-Marc, ik vind het vervelend dat je zoveel Engelse woorden gebruikt. Je hoeft je collega’s toch niet te imiteren? Of al die reclamemensen die net doen alsof er in het Frans niet voldoende uitdrukkingen bestaan?”

“M’n lieve kind, als lerares Frans heb je gelijk, maar laat mij nou maar m’n gang gaan, als ik dat leuk vind.”

“Nee, dat doe ik niet! Ik stoor me eraan en daar kun je best rekening mee houden. Maar daar wil ik het nu niet over hebben. Anouk wil dus de hele zomer in Amsterdam blijven. Daar zal wel een reden voor zijn. Ik ben bang dat ze straks met een Nederlander thuiskomt. Het zal dan wel een protestant zijn, dat ook nog. Hadden we haar toch niet beter naar Nijmegen kunnen sturen? Zou ze wel trouw naar de kerk zijn geweest, daar in Amsterdam?”

“Denise, waar maak je je druk over? Je kunt het toch rustig afwachten? Ik hoop alleen dat ze gewoon met een man thuiskomt en niet met een vrouw. Dat zou ik verschrikkelijk vinden. De mensen doen tegenwoordig alsof dat de gewoonste zaak van de wereld is.”

“Ja, dat lijkt me helemaal een ramp.”